

شناسایی راهبردهای توسعه و بهبود معیشت عشایر استان ایلام

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۰۲

کد مقاله: ۲۰۶۴۴

وحید میرزایی زاده*^۱، علی مهدوی^۲، محمد سلورزی زاده^۳

چکیده

مطالعه حاضر با هدف کلی شناسایی راهبردهای توسعه و بهبود معیشت در عشایر استان ایلام انجام شده است. در این راستا ۳۱ پرسشنامه تحلیل سوات میان کارشناسان اداره ه ی کل امور عشایر استان ایلام و کارشناسان اداره مرتع اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان ایلام توزیع و تکمیل گردید و از طریق پرسشنامه، مصاحبه و طوفان فکری ۵۱ گزینه عوامل داخلی (قوت و ضعف) و عوامل خارجی (فرصت و تهدید) شناسایی شدند به طوری که نتایج بدست آمده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی نشان داد که امتیاز وزنی (نهایی) عوامل درونی عشایر ۲/۷۲ می باشد. براساس همین نتایج، امتیاز وزنی (نهایی) نقاط ضعف و نقاط قوت به ترتیب ۰/۹۳ و ۱/۷۹ بود که این خود نشان دهنده غلبه قوت ها بر ضعف ها است. در حالیکه بر اساس امتیاز وزنی (نهایی) عوامل بیرونی ۲/۶۴ است که امتیاز وزنی (نهایی) فرصتها و تهدیدها به ترتیب، ۱/۸۵ و ۰/۷۹ نشان داده شده است. با تشکیل ماتریس IE، راهبرد تهاجمی به عنوان اولین راهبرد در فرآیند برنامه ریزی برای توسعه عشایر استان ایلام حاصل شد که با تمرکز بر روی نقاط قوت داخلی و فرصت ها عوامل خارجی استوار است. از این رو، راهبردهایی متناسب با این راهبرد جهت بهبود معیشت عشایر منطقه استان ایلام مورد توجه قرار گرفت. فزون بر آن، ترسیم برنامه فضایی یا آمایشی با هدف شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدها در هر سامانه عشایری با مشارکت عشایر و برنامه ریزان برای بهبود معیشت آنها و حفظ این جامعه کهن توصیه می گردد.

واژگان کلیدی: عشایر، SWOT، راهبرد تهاجمی، استان ایلام، بهبود معیشت.

۱- دانشجوی دکتری مدیریت جنگل، دانشکده کشاورزی، دانشگاه ایلام (نویسنده مسئول) vahidmirzae6764@gmail.com

۲- دانشیار، گروه علوم جنگل، دانشکده کشاورزی، دانشگاه ایلام

۳- استادیار، گروه اقتصاد، دانشکده علوم پایه، دانشگاه ایلام

جامعه عشایری کشور سابقه ای طولانی در تاریخ و فرهنگ ایران زمین دارد. از زمانهای گذشته تاکنون بخشی از مردم در پهنه جغرافیایی ایران نوعی از زندگی را برگزیده اند که با استفاده از چراگاههای طبیعی، به پرورش دام می پردازند و فعالیت عمده آنها دامداری است. جامعه عشایری کشور در کنار جامعه شهری و روستایی جامعه سومی را به وجود آورده است. این جامعه با گذشت قرون، در اثر عوامل گوناگون اهمیت خود را از دست داده است. کشور ایران به دلیل دارا بودن شرایط اقلیمی و جغرافیایی خاص و وجود رشته کوههای البرز و زاگرس از دیرباز بستر مناسبی برای دامداری بوده است. دامداران این سرزمین با استفاده از تقسیم مراتع به مراتع بیلاقی و قشلاقی به دامداری مبتنی بر کوچ پرداخته اند. در طی هزاران سال عرصه‌های منابع طبیعی به عنوان بخشی از منابع تجدیدپذیر، اصلی‌ترین منبع تغذیه دام به شمار رفته‌اند. با توجه به جایگاه دامداری در اقتصاد خانوار عشایر می‌توان دریافت که الگوی زیستی عشایر براساس تعلیف دام از عرصه‌های منابع طبیعی و ضرورت های آن شکل گرفته است. عشایر کشور با جمعیت ۱۸۰۰۰۰ خانوار و داشتن ۲۲۵۵۱۰۷۲ رأس دام که ۳۰ درصد دام کل کشور را تشکیل می‌دهند، عمده‌ترین بهره برداران عرصه‌های منابع طبیعی کشورند (اسکندری و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۵). فزون بر تولیدات دامی، نقش بالقوه و بالفعل جامعه عشایری در مدیریت پایدار منابع طبیعی و حفظ ذخایر ژنتیکی دام کشور ارزنده است. همچنین ساختار بادوام فرهنگی، پیوندهای اجتماعی مستحکم بر پایه روابط خویشاوندی و ایلی سازمان یافته و نقش تاریخی در تحولات سیاسی و توان بالا و نظامی آنان در امنیت مناطق حساس و مرزهای ملی کشور از خصوصیات این جامعه کهن است (علی پور و حجت، ۱۳۹۰: ۱۵۲).

جامعه عشایری در طول چند دهه گذشته تاکنون از نظر اقتصادی نقش ارزنده ای ایفا نموده است (حیاتی، ۱۳۸۱: ۱۷۲). عشایر کوچنده ایران که در رژیم گذشته هیچ گاه به اهمیت آنان اشاره نشده بود، از گذشته‌های دور بزرگترین تولید کنندگان دام کشور به شمار می‌آمدند. نظام بهره برداری مراتع عشایری جزئی از نظام بهره‌برداری مراتع کشور بوده و همچون جامعه عشایر در طی زمان دچار فراز و نشیب‌هایی گشته و می‌گردد. این نظام چه در زمان‌های گذشته و چه در زمان حال وابستگی‌هایی به عرصه‌های منابع طبیعی داشته که تحلیل آن می‌تواند به ارائه راه‌حل‌هایی برای آینده این نظام باشد.

بررسی های انجام شده حاکی از آن است که جامعه عشایری خدماتی متناسب با نقش خود دریافت نکرد هاند و معیشت آنها ناپایدار است (نجفی، ۱۳۸۳: ۱). و در تمامی ابعاد توسعه دارای مشکلات و محرومیت‌های فراوانی هستند که در صورت تداوم این مشکلات حصول به توسعه پایدار در این جامعه امکانپذیر نخواهد بود به عبارت دیگر، جامعه عشایری در حالی به پایداری روند توسعه و مساعدت به تولید و عوامل آن و همچنین مساعدت به بازار و تراز مبادلات در کشور یاری می رساند که از خدمات متناسب با این نقشها برخوردار نیستند (راشد نسب و احمدوند، ۱۳۹۷: ۶۹). این در حالی است که کاهش جمعیت عشایر در سال ۱۳۷۷ از ۱۰۳۰۴۰۸۹ نفر به ۱۲۵۳۴۲۷ نفر در سال ۱۳۹۵ خود دلیل بر ناپایداری این جامعه است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵: ۴۲). در صورتی که این ناپایداری بدلیل عدم برخورداری ادامه یابد، توسعه ملی نیز به خطر خواهد افتاد. گذار عشایر از شیو معیشتی دامداری سنتی و توسعه معیشت که بتواند نیازهای روز آنها را جوابگو باشد و از خدمات مختلف نیز برخوردار گردد، یک مرحله حساس و مهم برای توسعه پایدار عشایر محسوب میگردد. از این رو، سؤال اصلی این پژوهش است که چه راهبردها و راهکارهایی جهت توسعه معیشت عشایر در استان ایلام میتوان تبیین نمود تا به پایداری این قشر از جامعه منجر شود.

پژوهشهای متنوعی پیرامون مسائل مختلف جامعه عشایری انجام گردیده است که در این قسمت به اهم آنها اشاره میگردد. راشد نسب و احمدوند در سال ۱۳۹۷ در پژوهشی توصیفی- تحلیلی با رویکردی کاربردی که با استفاده از روش پیمایش به تبیین راهبردهای بهبود معیشت در عشایر شهرستان گچساران انجام دادند. افراد مورد مطالعه کارشناسان اداره کل امور عشایر استان کهگیلویه و بویراحمد بودند که دیدگاه آنان با استفاده از پروتکلی مبتنی بر تحلیل SWOT مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج تحقیق نشان داد با توجه به توان و استعدادهای عشایر منطقه، تمرکز بر راهبردهای درون‌زا جهت برنامه‌ریزی جامع از طریق بازنمایی نقاط قوت، تقویت فرصت‌ها و مقابله با تهدیدها و نقاط ضعف ضروری است. بر همین اساس، ماتریس IE ترسیم شد که راهبرد تدافعی حائز اولویت گردید. از این رو، راه‌کارهایی متناسب با این راهبرد جهت بهبود معیشت عشایر منطقه گچساران مورد توجه قرار گرفت.

راشد نسب و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی نگرش عشایر به پیامدهای اجتماعی خشکسالی و عوامل مؤثر بر آن در شهرستان گچساران پرداختند این پژوهش که به دنبال بررسی نگرش عشایر به پیامدهای اجتماعی خشکسالی و شناسایی سازه‌های مؤثر بر آن بود که از روش کمی پیمایش استفاده شد. یافته‌ها نشان داد، نگرش عشایر نسبت به خشکسالی منفی است. آنها خشکسالی را پدیده‌ای ویرانگر، لیکن قابل کنترل ارزیابی نموده‌اند. همچنین نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان داد، متغیر آگاهی نسبت به خشکسالی، بیشترین اثر مستقیم معنی‌دار و مثبت را بر نگرش عشایر نسبت به خشکسالی داشت. وضعیت مشابهی نیز برای متغیرهای تعداد دام و تعداد افراد خانوار مشاهده شد. این در حالی است که متغیرهای ظرفیت پروانه چرا و هنجار ذهنی هر دو اثر معنادار مستقیم لیکن منفی بر نگرش نسبت به خشکسالی داشتند.

بیلاقی چنجاور و محمودی در سال ۱۳۹۱ در مطالعه‌ای به بررسی راهبردهای توسعه جامعه عشایری استان خوزستان با استفاد از تکنیک SWOT پرداختند یافته‌ها حاکی از آن است که ایجاد اشتغال پایدار و افزایش درآمد خانوارهای عشایری، ساماندهی و تجمی مراکز جمعیتی عشایر، توسعه و بهره‌گیری از فعالیت‌های مطالعاتی و تحقیقاتی، ارتقا سطح خدمات رسانی در راستای تولید و

بهینه سازی کوچ، ارتقا سطی بهره وری عوامل تولید و حفظ، احیا، توسعه و بهره برداری از منابع عطیعی از مهمترین راهبردهای توسعه جامعه عشایری است.

در مطالعه ای جمینی و همکاران (۱۳۹۳) به شناسایی راهبردهای توسعه اشتغال در مناطق روستایی دهستان بدر از توابع شهرستان روانسر با استفاد از تکنیک سوات پرداخته اند. یافته ها نشان داده است که راهبرد تدافعی در اولویت راهبردهای توسعه اشتغال در روستاهای دهستان بدر میباشد که میتوان با تعدیل نقاط ضعف درونی، همچنین کاهش تهدیدهای بیرونی زمینه ی توسعه ی اشتغال را در این دهستان فراهم نمود.

جمشیدی و امینی (۱۳۹۲)، به ارزیابی عوامل موثر بر تخریب مراتع از نظر کارشناسان اداره منابع طبیعی در استان ایلام پرداختند. متغیرهای مورد مطالعه در چهار عامل مستقیم انسانی، محیطی، غیرمستقیم انسانی و اجرای برنامه های موازی گروه بندی شدند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که عامل مستقیم انسانی (۳۰/۸۵)، محیط (۱۶/۰۳)، غیرمستقیم انسانی (۱۰/۹۶) و اجرای برنامه های موازی (۸/۹۱) که در مجموع این چهار عامل، حدود ۶۷ درصد واریانس عوامل تعیین کننده تخریب مراتع را در منطقه مورد مطالعه تبیین می کنند.

شهرکی و عابدی سروسنایی (۱۳۹۱) در مطالعه ای با عنوان تحلیلی بر گزیدارهای توسعه جوامع عشایری به این نتیجه دست یافته اند که اسکان عشایر با ایجاد تغییرات ژرف، جنبه های مختلف زندگی عشایر را تحت تأثیر قرار داد است. اسکان و یکجانشینی عشایر موجب میشود شکل سنتی مشاغل و فعالیتهای اقتصادی در بین آنها کاملاً متحول شود. یاسوری و کشوری (۱۳۹۱) در مطالعه ای به بررسی تحولات اقتصادی خانوارهای عشایر قشقایی طایفه اصلانلو پرداخته اند. نتایج یافته ها نشان داده است که در سالهای اخیر بدلیل خشکسالی از باغها و زمینهای زراعی هیچگونه درآمدی نداشته اند و اقتصاد آنها تنها وابسته به دامداری بوده است. بنابراین، اگر خانوارهای عشایری دارای تعداد دام کافی (۲۰۰ راس) باشند معیشت بهتری خواهند داشت.

مادا و منزا (۲۰۱۵) مطالعه ای با عنوان عوامل تعیین کنند تنوع معیشت روستایی در میان تولیدکنندگان کوچک مقیاس در منطقه ی کامبا در اتیوپی انجام داده اند. نتایج یافته های آنها حاکی از آن است که افزایش یک هکتار در اندازه مزرعه احتمال مشارکت غیر مزرعه ای را تا ۰/۱۳۵ کاهش داد و همین طور یک واحد افزایش در دارائی دامی خانواد احتمال مشارکت غیرمزرعه ای را تا ۰/۰۳۷ کاهش میدهد.

دانیز و همکاران (۲۰۱۳) در خصوص شناسایی راهبردهای توسعه معیشت در منطقه آمازون برزیل سه دسته متفاوت راهبرد معیشت را معرفی مینمایند که ساکنان منطقه مورد مطالعه از طریق آنها امرار معاش نمود اند. این راهبردها عبارتند از: مجموعه راهبردهای دامپروری محور، متنوع محور و راهبرد غیرکشاورزی محور.

بهانداری (۲۰۱۳) مطالعه ای با عنوان تغییر معیشت روستایی، سرمایه خانوار، منابع جامعه و تحول معیشت انجام داده است. یافته های ویحاک از آن است که وجود نیروی کار خانوار خصوصاً جوانان، دسترسی به زمین های حاصلخیز و مالکیت احشام مانع تصمیم برای تحول شبکه معیشت و تأثیر بر آن شده اند. فزون بر آن، نسبت خانوارهای غیرکشاورز در این اجتماع به طور قابل توجه و مثبت معیشت روستاییان را تحت تأثیر قرار داده است.

گراجیک و همکاران (۲۰۱۰)، طی مطالعه ای کیفیت زندگی در مناطق روستایی کرواسی را بررسی کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که فقدان فرصت های شغلی، محدودیت در انتخاب حرفه، امکانات و درآمد پایین، خدمات اجتماعی، بهداشتی و درمانی ضعیف سبب کاهش در کیفیت زندگی و کاهش رضایت مندی روستاییان شده است.

بلک و سوشی (۲۰۰۸)، در مطالعه ای به بررسی استفاده از تکنولوژی و کیفیت زندگی در اجتماعات محلی و روستایی در غرب تگزاس در لات متحده آمریکا پرداختند. در این مطالعه مشاهده شد که استفاده از کامپیوتر و اینترنت باعث افزایش کیفیت زندگی در مناطق روستایی آنها شده است.

از آنجائیکه مهارت جامعه عشایری فقط در پرورش دام متکی به طبیعت است لیکن ارائه راه های تنوع بخشی در راستای بهبود معیشت عشایر ضروری است، همانگونه که از مرور پیشینه نگاشته ها در جامعه روستایی و عشایری بر می آید، تنوع بخشی برای بهبود معیشت عشایر با مطالعه امکانسنجی مناطق و شناسایی پتانسیل ها و از سویی افزایش مهارت این جامعه با آموزش های لازم و متناسب با ایجاد شغل در کانون های جمعیتی میتوان سطح زندگی و معیشت این جامعه را بهبود بخشید. در همین راستا، هدف کلی این پژوهش شناسایی راهبردهای توسعه و بهبود معیشت در عشایر استان ایلام می باشد.

۲- روش تحقیق

این پژوهش کاربردی و از نوع توصیفی-تحلیلی است که به روش پیمایش و با استفاد از مدل SWOT صورت پذیرفته است. تجزیه و تحلیل SWOT مخفف واژگان لاتین Strength (نقاط قوت)، Weakness (نقاط ضعف)، Opportunity (فرصت) و Threat (تهدید) است. تکنیک SWOT یکی از تکنیک های برنامه ریزی راهبردی است و با اثبات سودمندی آن از دهه ۱۹۸۰ میلادی نظریه پردازان موفق شدند تا دامنه کاربرد تکنیک های یاد شده را از قلمرو برنامه ریزی موسسات خصوصی به قلمرو برنامه ریزی و مدیریت شهری در عرصه عمومی و برنامه های دولتی و همگانی تسریع بخشیده و با الزامات آن منطبق سازند. مدل SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک انطباق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت ها و تهدیدات برون سیستمی است. از

دیدگاه این مدل یک استراتژی مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن می‌رساند (بیلاق چغاچور و محمودی، ۱۳۹۱: ۴۹۵).

بنابراین، فرآیند توسعه و بهبود معیشت عشایر کوچرو استان ایلام با جمع‌آوری پروتکلی بر مبنای تکنیک سوات در قالب نقاط قوت شامل (توانایی و دارایی‌های عشایر که بوسیله آن می‌توانند در زمینه‌های نوع زندگی، تولیدات محصولات پروتئینی و لبنی و کشاورزی و نوع منابع مالی برتر باشد)، ضعف (نوعی محدودیت یا کمبود در منابع، مهارت‌ها و امکانات و توانایی‌هایی است که بطور محسوس مانع عملکرد اثربخش عشایر میشود)، فرصت‌ها (شناسایی پتانسیل و ظرفیتهای محیطی و خارجی) و تهدیدها (موانع و خطرات و شرایط نامطلوب محیطی و سیاسی و قانونی خارج از جامعه عشایری که زندگی آنها را با بحران مواجه مینماید) بود که پس از استخراج گویه‌ها به تعداد پنجاه و یک گویه در راستای رعایت اصول روش تحقیق و بنا به تولید فزاینده داده‌ها در تکنیک سوات، چهار سؤال اساسی بر مبنای یک پروتکل تحت عناوین عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) و عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) و در میان تمامی کارشناسان اداره ی کل امور عشایر استان ایلام و کارشناسان مرتع اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان ایلام توزیع گردید که پس از استخراج گویه‌ها برای بدست آوردن ضریب با توجه به تعداد کم نمونه‌ها از تمامی کارشناس صفی و ستادی شاغل در اداره کل امور عشایر استان ایلام و کارشناسان مرتع اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان به عنوان جامعه آماری استفاده شد و اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه، مصاحبه، طوفان فکری و سایر روش‌ها از آنها به دست آمده است ابتدا کارشناسان نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید تاثیرگذار در مبحث توسعه عشایر استان را احصا و وزن هر یک را تعیین نمودند. سپس با استفاده از طیف ۱ تا ۵ درجه اهمیت هر یک از عوامل مشخص شد در گام بعد مجموع امتیاز وزن عوامل داخلی (IFAS) از نقاط قوت و ضعف و مجموع امتیاز وزنی عوامل خارجی (EFAS) از فرصت‌ها و تهدیدها به دست آمد در مرحله بعد بر اساس اطلاعات به دست آمده از کارشناسان طی جلسات طوفان فکری موقعیت عشایر مورد ارزشیابی و راهبردهای مناسب تعیین گردید.

برای تعیین راهبردهای توسعه جامعه عشایری استان و وزن هر یک از عوامل در ضریب اهمیت هر عامل که نشان دهنده اهمیت آن در تدوین هر یک از راهبردها است ضرب شد و مجموع نمره جذابیت آن عوامل به دست آمد بر این راهبردهایی که دارای بیشترین مقدار بودند شناسایی شدند و راهبردهای کمتر از نصف نمرات امکان پذیر را به دست آوردند غیرقابل اجرا تلقی و حذف گردیدند.

۳- یافته‌های تحقیق

پس از گردآوری داده‌های پژوهش و پیاده‌سازی و تحلیل محتوای پروتکل مدل SWOT گویه‌ها استخراج شد (جدول‌های یک الی چهار) به طوریکه نتایج و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش امتیازدهی بر مبنای طیف لیکرت و در نهایت کسب امتیاز نهایی و اولویت بندی نقاط اساس کار این پژوهش را تشکیل داد. لذا، با این وجود، پس از دسته‌بندی گویه‌ها، به تفکیک بیست و پنج گویه به عنوان عوامل داخلی (دوازده گویه قوت‌ها و سیزده گویه ضعف‌ها) در مقابل بیست و شش گویه به عنوان عوامل خارجی (دوازده گویه فرصت و چهارده گویه تهدید) مشخص شدند. نتایج بدست آمده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (جدول ۳) نشان داد که امتیاز وزنی (نهایی) عوامل درونی عشایر ۲/۷۲ می‌باشد. براساس همین نتایج، امتیاز وزنی (نهایی) نقاط ضعف و نقاط قوت به ترتیب ۰/۹۳ و ۱/۷۹ بود که این خود نشان دهنده غلبه قوت‌ها بر ضعف‌ها است. در حالیکه بر اساس نتایج، امتیاز وزنی (نهایی) عوامل بیرونی ۲/۶۴ است که امتیاز وزنی (نهایی) فرصت‌ها و تهدیدها در جدول ۴ به ترتیب، ۱/۸۵ و ۰/۷۹ نشان داده شده است. این یافته حاکی از غلبه ی فرصت‌ها بر تهدیدها می‌باشد. نتایج این یافته‌ها، نشان دهنده این است که در محیط درون عشایر قوت هادر مقایسه با ضعف‌ها از امتیاز وزنی (نهایی) بیشتری برخوردار بود که مستلزم برنامه ریزی برای استفاد حداکثری از فرصت‌ها برای از بین بردن ضعفها می‌باشد یا به حداقل رساندن ضعفها می‌باشد. این در حالی است که در محیط بیرونی عشایر، غلبه فرصت‌ها را بر تهدیدها نشان میدهد.

نتایج حاکی از این است که وضعیت توسعه و بهبود معیشت عشایر کوچرو محدوده مورد مطالعه از وضعیت مناسبی برخوردار نبود به عبارتی، ضعفها و تهدیدهای فراوانی وضعیت توسعه و بهبود معیشت عشایر را تحت الشعاع قرار داده است. لذا، لزوم توجه اساسی و برنامه ریزی ضربتی، جامع و مناسب جهت تعدیل تهدیدها و افزایش فرصت‌ها و همچنین از بین بردن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت ضروری به نظر میرسد.

در ادامه به منظور بررسی تطبیقی مدل سوات از وضع موجود (نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها) و نیز ارائه استراتژی مناسب، امتیاز وزنی هر یک از بخشهای چهارگانه محاسبه گردید است. از این رو، عواملی که دارای بالاترین امتیاز وزنی (نهایی) هستند به عنوان مینا و پایه برای تدوین راهبردها جهت توسعه و معیشت مورد استفاد قرار گرفتند که عبارتند از: نقاط قوت، نیروی کار مستعد، جوان و ارزان جهت توسعه اشتغال، بهره برداری از علوفه مراتع با توجه به کوچ فصلی، توانایی ویژه در زمینه صنایع دستی و مهارت‌های مرتبط با دامداری، سازگاری زندگی عشایر با محیط زیست و منابع طبیعی، سازگاری دام با شرایط محیطی مناطق، فرهنگ و سنت‌های موید همکاری و مشارکت، دانش بومی عشایر برای مدیریت منابع در دسترس، تامین نیازمندیهای جوامع شهری و روستایی، وجود سازمان امور عشایری با تشکیلات اداری، دامداری به عنوان یک منبع اقتصادی قابل اتکا از اولویت

بیشتری برخوردار بوده اند که با برنامه ریزی در آموزش و ترویج به منظور تقویت آگاهی، دانش و مهارت عشایر و اولویت تخصیص منابع به مناطق کمتر توسعه یافته زمینه استفاد بهتر از آنها فراهم میشود.

از سوی دیگر، نقاط ضعف در درون جامعه عشایری نوعی محدودیت یا کمبود در منابع، مهارتها و امکانات و توانایی هایی است که به طور محسوس مانع عملکرد اثر بخش عشایر میشود. پس از بدست آوردن امتیاز نهایی در جدول ۴ گویه های ناراضیاتی نسل جوان عشایر از زندگی عشایری، عدم توجه به زیرساخت های ابتدایی زندگی عشایری، کم سواد و بی سواد اکثر جوامع عشایری، مشکل تامین آب در مسیر های کوچ، بی اعتمادی عشایر به تشکل های عشایری، بهره‌وری پایین سرمایه و کار در جوامع عشایری، عدم شناخت عشایر از خدمات حمایتی از تولیدات محصولات تولیدی، کمبود و ضعف تشکل ها و تعاونی های غیردولتی و دولتی بیشترین اولویت را از نظر کارشناسان دارا هستند.

این در حالی است که در این مطالعه، شناسایی پتانسیل و ظرفیتهای محیطی و خارجی (دولتی و خصوصی) عشایر به عنوان فرصت برای تعدیل تهدیدها مشخص گردید که از بین سیزده گویه فرصتها، ایجاد فرصت های شغلی جدید در مناطق عشایری با تاکید بر کشاورزی دامپروری فرآوری تولیدات و صنایع دستی، استفاده از انرژی پاک برای بهبود کیفیت زندگی عشایر، دام عشایر و محصولات جانبی آنها، وجود صندوق های حمایت از محصولات عشایری و کشاورزی، اختصاص تسهیلات بانکی با بهره پایین برای توسعه اشتغال و تقویت معیشت عشایر، وجود مرز ایران و عراق جهت صادرات دام و محصولات دامی، ظرفیت توسعه باغات در مناطق عشایری و هموار کردن استفاد حداکثری از این عوامل برای توسعه و بهبود معیشت عشایر امری مهم تلقی میگردد. با وجود آنکه عوامل چالشزا شامل موانع، خطرات و شرایط نامطلوب محیطی و سیاسی و قانونی خارج از جامعه عشایری که زندگی آنها را با بحران مواجه میکند، در این مطالعه به عنوان تهدیدها مشخص گردیده اند. به طوری که بیشترین وزن نهایی به گویه های وابستگی عشایر به علوفه و مواد غذایی دامی و قیمت متغیر آنها، مهاجرت عشایر به روستاها و حاشیه شهرها، عدم تعادل بین دام و مرتع، گران شدن نهاده های دامی و خدمات دامپزشکی، تنوع کم فعالیت های اقتصادی در مناطق عشایری تعلق گرفته است.

جدول ۱- ماتریس عوامل داخلی مؤثر در توسعه و بهبود معیشت عشایر

نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)
<ul style="list-style-type: none"> نیروی کار مستعد، جوان و ارزان جهت توسعه اشتغال تامین نیازمندیهای جوامع شهری و روستایی وجود نهادی تثبیت شده جهت خدمات رسانی به عشایر (اداره امور عشایری) فرهنگ و سنت های موید همکاری و مشارکت توانایی ویژه در زمینه صنایع دستی و مهارت های مرتبط با دامداری بهره برداری از علوفه مراتع با توجه به کوچ فصلی وجود سازمان امور عشایری با تشکیلات اداری وجود اتحادیه ها و تعاونی های عشایری سازگاری زندگی عشایر با محیط زیست و منابع طبیعی دامداری به عنوان یک منبع اقتصادی قابل اتکا دام با شرایط محیطی مناطق سازگار هستند دانش بومی عشایر برای مدیریت منابع در دسترس 	<ul style="list-style-type: none"> آسیب پذیری عشایر از سوانح و بلی طبیعی کمبود و ضعف تشکل ها و تعاونی های غیردولتی و دولتی عدم تناسب تولیدات عشایر با سلیقه و نیاز بازار عدم شناخت عشایر از خدمات حمایتی از تولیدات محصولات تولیدی مشکل تامین آب در مسیر های کوچ ناراضیاتی نسل جوان عشایر از زندگی عشایری کم سواد و بی سواد اکثر جوامع عشایری پراکندگی جمعیت عشایر در عرصه گسترده عدم تخصیص بودجه متناسب با محرومیت مناطق عشایری عدم برگزاری کلاس های آموزشی و ترویجی عدم توجه به زیرساخت های ابتدایی بی اعتمادی عشایر به تشکل های عشایری بهره‌وری پایین سرمایه و کار در جوامع عشایری

جدول ۲- ماتریس عوامل خارجی توسعه و بهبود امنیت زندگی عشایر

فرصت ها (O)	تهدیدها (T)
<ul style="list-style-type: none"> اختصاص تسهیلات بانکی با بهره پایین برای توسعه اشتغال و تقویت معیشت عشایر سیاست های دولت در حمایت ویژه از مناطق محروم ایجاد فرصت های شغلی جدید در مناطق عشایری با تاکید بر کشاورزی دامپروری فرآوری تولیدات و صنایع دستی وجود عرصه های مرتعی مستعد جهت ممیزی و واگذاری به عشایر در قالب طرح مرتعداری وجود بخش های تخصصی آموزشی و ترویجی در تشکیلات جهاد کشاورزی و منابع طبیعی وجود جاذبه های گردشگری و قابلیت های فرهنگی هنری در مناطق عشایری وجود صندوق های حمایت از محصولات عشایری و کشاورزی فعالیت آموزش و پرورش جهت آموزش در مناطق عشایری 	<ul style="list-style-type: none"> پراکندگی و تعداد مراکز جمعیتی عشایر حذف و خروج اجباری دام های مولد بر اثر خشکسالی های متوالی کمبود نقدینگی و عدم حمایت های مالی سرمایه گذاران و بانکها و بیمه ها عدم شناخت کافی دستگاه های اجرایی خصوصاً صنایع دستی، میراث فرهنگی و گردشگری، فنی و حرفه ای از جایگاه و نقش عشایر در توانمندی عشایر مهاجرت عشایر به روستاها و حاشیه شهرها وابستگی عشایر به علوفه و مواد غذایی دامی و قیمت متغیر آنها عدم توسعه زیرساخت های آموزشی، بهداشتی، ورزشی و امنیتی در مناطق عشایری عدم تعادل بین دام و مرتع

<ul style="list-style-type: none"> • استفاده از انرژی پاک برای بهبود کیفیت زندگی عشایر پناهای خورشیدی • دام‌های عشایر و محصولات جانبی آنها • در اختیار داشتن مراتع و منابع آب و خاک • ظرفیت توسعه باغات در مناطق عشایری • وجود مرز ایران و عراق جهت صادرات دام و محصولات دامی 	<ul style="list-style-type: none"> • تنوع کم فعالیت‌های اقتصادی در مناطق عشایری • بهره‌وری پایین کار و سرمایه در جوامع عشایری • به کارگیری معلمان شهری و عدم تاب آوری آنها در مناطق عشایری و کاهش کیفیت آموزش • وجود درگیری‌های قومی و قبیله‌ای • گران شدن نهاده‌های دامی و خدمات دامپزشکی
--	---

جدول ۳- ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (قوتها)

ردیف	نقاط قوت	ضریب تاثیر	وزن نرمال شده	امتیاز وزن دار
۱	نیروی کار مستعد، جوان و ارزان جهت توسعه اشتغال	4	0/043433299	0/173733195
۲	تامین نیازمندیهای جوامع شهری و روستایی	4	0/037917959	0/151671837
۳	وجود نهادی تثبیت شده جهت خدمات رسانی به عشایر(اداره امور عشایری)	3	0/034470872	0/103412616
۴	فرهنگ و سنت‌های موید همکاری و مشارکت	4	0/038262668	0/153050672
۵	توانایی ویژه در زمینه صنایع دستی و مهارت‌های مرتبط با دامداری	4	0/041020338	0/164081351
۶	بهره برداری از علوفه مراتع با توجه به کوچ فصلی	4	0/04308859	0/172354361
۷	وجود سازمان امور عشایری با تشکیلات اداری	4	0/036883833	0/147535333
۸	وجود اتحادیه‌ها و تعاونی‌های عشایری	3	0/038262668	0/114788004
۹	سازگاری زندگی عشایر با محیط زیست و منابع طبیعی	4	0/04308859	0/172354361
۱۰	دامداری به عنوان یک منبع اقتصادی قابل اتکا	3	0/042743881	0/128231644
۱۱	دام با شرایط محیطی مناطق سازگار هستند	4	0/038262668	0/153050672
۱۲	دانش بومی عشایر برای مدیریت منابع در دسترس	4	0/037917959	0/151671837

جدول ۴- ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (ضعف‌ها)

ردیف	نقاط ضعف	ضریب تاثیر	وزن نرمال شده	امتیاز وزن دار
۱	آسیب پذیری عشایر از سوانح و بلی طبیعی	2	0/033092037	0/066184074
۲	کمبود و ضعف تشکل‌ها و تعاونی‌های غیردولتی و دولتی	2	0/038262668	0/076525336
۳	عدم تناسب تولیدات عشایر با سلیقه و نیاز بازار	1	0/042399173	0/042399173
۴	عدم شناخت عشایر از خدمات حمایتی از تولیدات محصولات تولیدی	2	0/038607377	0/077214754
۵	مشکل تامین آب در مسیرهای کوچ	2	0/041709755	0/083419511
۶	نارضایتی نسل جوان عشایر از زندگی عشایری	2	0/044467425	0/08893485
۷	کم سواد و بی سواد اکثر جوامع عشایری	2	0/04308859	0/08617718
۸	پراکندگی جمعیت عشایر در عرصه گسترده	1	0/037228542	0/037228542
۹	عدم تخصیص بودجه متناسب با محرومیت مناطق عشایری	2	0/04308859	0/08617718
۱۰	عدم برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی	1	0/041020338	0/041020338
۱۱	عدم توجه به زیرساخت‌های ابتدایی	2	0/04308859	0/08617718
۱۲	بی‌اعتمادی عشایر به تشکل‌های عشایری	2	0/039986212	0/079972423
۱۳	بهره‌وری پایین سرمایه و کار در جوامع عشایری	2	0/038607377	0/077214754

جدول ۵- ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی (فرصت‌ها)

ردیف	فرصت‌ها	ضریب تاثیر	وزن نرمال شده	امتیاز وزن دار
۱	اختصاص تسهیلات بانکی با بهره پایین برای توسعه اشتغال و تقویت معیشت عشایر	4	0/040103493	0/160413972
۲	سیاست‌های دولت در حمایت ویژه از مناطق محروم	3	0/037192755	0/111578266
۳	ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در مناطق عشایری با تاکید بر کشاورزی دامپروری فرآوری تولیدات و صنایع دستی	4	0/045278137	0/181112549
۴	وجود عرصه‌های مرتعی مستعد جهت ممیزی و واگذاری به عشایر در قالب طرح مرتعداری	4	0/03686934	0/147477361
۵	وجود بخش‌های تخصصی آموزشی و ترویجی در تشکیلات	3	0/034605433	0/1038163

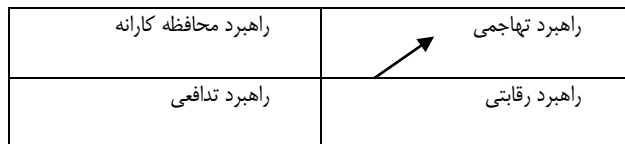
ردیف	فرصت ها	ضریب تاثیر	وزن نرمال شده	امتیاز وزن دار
	جهاد کشاورزی و منابع طبیعی			
۶	وجود جاذبه های گردشگری و قابلیت های فرهنگی هنری در مناطق عشایری	3	0/034928849	0/104786546
۷	وجود صندوق های حمایت از محصولات عشایری و کشاورزی	4	0/040103493	0/160413972
۸	فعالیت آموزش و پرورش جهت آموزش در مناطق عشایری	4	0/038809832	0/155239327
۹	استفاده از انرژی پاک برای بهبود کیفیت زندگی عشایر	4	0/0423674	0/169469599
۱۰	دام عشایر و محصولات جانبی آنها	4	0/041073739	0/164294955
۱۱	در اختیار داشتن مراغ و منابع آب و خاک	3	0/035252264	0/105756792
۱۲	ظرفیت توسعه باغات در مناطق عشایری	4	0/034605433	0/138421734
۱۳	وجود مرز ایران و عراق جهت صادرات دام و محصولات دامی	4	0/034605433	0/138421734

جدول ۶. ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی (تهدیدها)

ردیف	تهدیدها	ضریب تاثیر	وزن نرمال شده	امتیاز وزن دار
۱	پراکندگی و تعداد مراکز جمعیتی عشایر	1	0/032018111	0/032018111
۲	حذف و خروج اجباری دام های مولد بر اثر خشکسالی های متوالی	2	0/040750323	0/081500647
۳	کمیبود نقدینگی و عدم حمایت های مالی سرمایه گذاران و بانک ها و بیمه ها	1	0/040103493	0/040103493
۴	عدم شناخت کافی دستگاه های اجرایی خصوصاً صنایع دستی، میراث فرهنگی و گردشگری، فنی و حرفه ای از جایگاه و نقش عشایر در توانمندی عشایر	1	0/035575679	0/035575679
۵	مهاجرت عشایر به روستاها و حاشیه شهرها	2	0/0423674	0/084734799
۶	وابستگی عشایر به علوفه و مواد غذایی دامی و قیمت متغیر آنها	2	0/044954722	0/089909444
۷	عدم توسعه زیرساخت های آموزشی، بهداشتی، ورزشی و امنیتی در مناطق عشایری	1	0/037516171	0/037516171
۸	عدم تعادل بین دام و مرتع	2	0/042043984	0/084087969
۹	تنوع کم فعالیت های اقتصادی در مناطق عشایری	2	0/035575679	0/071151358
۱۰	بهره وری پایین کار و سرمایه در جوامع عشایری	1	0/035252264	0/035252264
۱۱	به کارگیری معلمان شهری و عدم تاب آوری آنها در مناطق عشایری و کاهش کیفیت آموزش	2	0/037516171	0/075032342
۱۲	وجود درگیری های قومی و قبیله ای	1	0/038809832	0/038809832
۱۳	گران شدن نهاده های دامی و خدمات دام پزشکی	2	0/041720569	0/083441138

۴- ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی

نتیجه ارزیابی عوامل داخلی و خارجی، پس از انجام مراحل یاد شد در روش تحقیق، در جدول ۳ و ۴ آمده است. همانگونه که ملاحظه می شود وزن نهایی عوامل درونی عشایر ۲/۷۲ می باشد که نشان دهنده غلبه قوت ها بر ضعف ها می باشد. این در حالی است که رتبه نهایی به دست آمده در ارزیابی عوامل خارجی ۲/۶۴ بود که نشان دهنده غلبه فرصت ها بر تهدیدها است. بنابراین، پس از انجام ارزیابی عوامل داخلی و عوامل خارجی به منظور تعیین خط مشی کلی در اتخاذ راهبرد مناسب، از ماتریس (IE) استفاده شد. براساس همین نتایج، امتیاز وزنی (نهایی) نقاط ضعف و نقاط قوت به ترتیب ۰/۹۳ و ۱/۷۹ بود که این خود نشان دهنده غلبه قوت ها بر ضعف ها است. در حالیکه بر اساس نتایج، امتیاز وزن (نهایی) عوامل بیرونی ۲/۶۴ است که امتیاز وزنی (نهایی) فرصت ها و تهدیدها در جدول ۴ به ترتیب، ۱/۸۵ و ۰/۷۹ نشان داده شده است. با تشکیل ماتریس IE، راهبرد تهاجمی به عنوان اولین راهبرد در فرآیند برنامه ریزی برای توسعه عشایر استان ایلام حاصل شد که با تمرکز بر روی نقاط قوت داخلی و فرصت ها عوامل خارجی استوار است. بنابراین در این راهبرد راهکارهایی اجرایی برای به حداکثر رساندن نقاط قوت و تمرکز بر روی فرصت های پیش رو پرداخته میشود. بر اساس تقاطع نقاط قوت و فرصت در راهبرد تهاجمی می توان زمینه توسعه و بهبود معیشت عشایر را فراهم نمود.

شکل ۱. نمودار تحلیلی سوات برای تدوین راهبردها

۵- نتیجه گیری

تدوین راهبردها و کلیات برنامه ابعاد توسعه و بهبود امنیت معیشت عشایر کوچ رو استان ایلام بر پایه مطالعات صورت گرفته در فرآیند تحقیق و برنامه ریزی راهبردی در قالب تکنیک سوات، اولویت بندی راهبردها بر اساس وزندهی (امتیاز نهایی) بدست آمده است. همانگونه که بیان شد راهبرد تهاجمی در اولویت نخست قرار گرفت. تدوین برنامه و راهکار اجرایی برای این راهبرد با توجه قرار گرفتن (نقاط قوت به عنوان عوامل داخلی و فرصت ها عوامل خارجی) انجام گردید و بر همین اساس برای سایر راهبردها در جدول تنظیم گویه ها بر اساس وزن نهایی مرتب و راهکارهایی اجرایی مشخص گردید است.

توجه به یافته های تحقیق، محیط درونی و بیرونی از منظر معیشت عشایر بررسی و ارزیابی شد به طوریکه هدف از این سنجش شناسایی و دسته بندی نقاط و برنامه ریزی برای تقویت زمینه های مساعد داخلی و به حداقل رساندن عوامل بازدارنده میباشد. با توجه به یافته های تحقیق، ظرفیتهای و محدودیت های توسعه و بهبود معیشت عشایر محدوده مورد مطالعه گویای آن است که از بین نقاط قوت دامداری به عنوان یک منبع اقتصادی قابل اتکا، بهره برداری از علوفه مراتع با توجه به کوچ فصلی و توانایی ویژه در زمینه صنایع دستی و مهارت های مرتبط با دامداری به عنوان عوامل مهم داخلی بر روند بهتر شدن توسعه و بهبود معیشت به منظور حداکثر استفاده واز بین نقاط ضعف نارضایتی نسل جوان عشایر از زندگی عشایری، کم سوادی و بی سوادی اکثر جوامع عشایری و مشکل تامین آب در مسیر های کوچ از عوامل تأثیرگذار درونی بر کاهش توسعه و بهبود معیشت عشایر می باشند. از عوامل بیرونی تأثیرگذار استفاده از انرژی پاک برای بهبود کیفیت زندگی عشایر، اختصاص تسهیلات بانکی با بهره پایین برای توسعه اشتغال و تقویت معیشت عشایر و وجود صندوق های حمایت از محصولات عشایری و کشاورزی فرصت های مناسبی برای بهبود و توسعه معیشت عشایر فراهم خواهد کرد. بطوری که پس از وزن دهی راهبرد تهاجمی به عنوان اولویت اول مشخص گردید و بر این اساس تدوین و تنظیم برنامه به صورتی تهیه میشود که در آن گویه بیشترین امتیاز را دارد. به طوری که توجه به صنایع تبدیلی محصولات دامی و استفاده بهینه از مراتع و احیا مراتع باواربته های مقاوم به خشکی با پیش بینی پروژه سیستم های هشدار دهنده در بلند مدت به طوری کته نحوه مشارکت عشایر هم در طراحی، اجرا و ارزیابی باشد قابل انجام است. از میان گویه های فرصت بیشترین امتیاز نهایی تسهیلات اعطای تسهیلات و استفاده از انرژی های پاک و افزایش اصولی صندوق های حمایت از عشایر و روستاییان می تواند بستر توسعه و بهبود معیشت عشایر را فراهم کند که عدم بهره مندی عشایر از تسهیلات بدلیل نداشتن ضامن و وثیقه ملکی با برنامه بهره مند نمودن عشایر از تسهیلات بانکی و سهل نمودن با پیش بینی پروژه کمک های فنی و اعتباری یارانه دار در میان مدت با همکاری بانکهای عامل به طوریکه عشایر در مرحله اجرا و ارزیابی این برنامه مشارکت نمایند.

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهشهای قبلی چقاخور و محمودی (۱۳۹۱) جمینی و همکاران (۱۳۹۳) و راشد نسب و همکاران (۱۳۹۷) به ترتیب با عناوین شناسایی راهبردهای توسعه جامعه عشایری با استفاد از تکنیک سوات در استان خوزستان و شناسایی راهبردهای توسعه اشتغال در روستاهای بدرتیبین راهبردهای بهبود معیشت عشایر در شهرستان گچساران نا همسو میباشد که مطالعات فوق راهبردهای تدافعی را مناسبترین راهبردها برای بهبود و توسعه معیشت عشایر بیان کرده اند در حالیکه نتایج این تحقیق راهبردهای تهاجمی را معرفی نموده است.

در حالیکه مطالعات و همایش های پیرامون ساماندهی به زندگی عشایر با رویکرد اسکان و ساماندهی به کوچ انجام گردید است که از یکسو بحث اسکان و یکجانشینی عشایر و خارج شدن از زندگی تک محصولی بدون مهارت افزایی و از سوی دیگر ایجاد مشاغل فقط باغداری بدون در نظر گرفتن خسارتهای ناشی از تغییرات اقلیم و فروپاشی نظام ایلی و حاشیه نشینی رهایی صرف فعالیت باغداری مطرح گردیده که با مراجعه به سرشماری اجتماعی، اقتصادی عشایر روند صعودی کاهش شدید جمعیت عشایر آشکار میگردد.

منابع

۱. اسکندری، ن.، علیزاده، ا.، مهدوی، ف. (۱۳۹۰). «سیاست های مدیریت مرتع در ایران»، توصیه شده توسط سازمان جنگلها و مراتع کشور، انتشارات پونه، ۱۹۶ ص.
۲. جمشیدی، ع و امینی، ا. م. (۱۳۹۱). «ارزیابی عوامل موثر بر تخریب مراتع از نظر کارشناسان اداره منابع طبیعی در استان ایلام». نشریه حفاظت و بهره‌برداری از منابع طبیعی. جدول اول، شماره ۴، ۱۳۹۱. صص ۱-۱۶.
۳. جمینی، ا.، تادیس، ا.، و جمشیدی، ع. (۱۳۹۳). «شناسایی راهبردهای توسعه اشتغال در مناطق روستایی با استفاده از مدل سوات. مطالعه ی موردی: دهستان بدر، شهرستان روانسر». فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، ۱(۴): ۱۳۳-۱۴۹.
۴. حیاتی، ا. (۱۳۸۰). «چشم اندازی به فردای زندگی عشایر. مجموعه مقالات سمینار استراتژی توسعه زندگی عشایر». تهران و امور عشایر ایران - ۱۶۹-۱۸۵.
۵. راشد نسب، خدافو و احمدوند، مصطفی. (۱۳۹۷). «تبیین راهبردهای بهبود معیشت عشایر در شهرستان گچساران». فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی ۱(۵): ۸۵-۶۷.
۶. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام. (۱۳۸۵). «سالنامه آماری استان ایلام». صص ۳۵۰.
۷. شهرکی، م. و عابدی سروستانی، ا. (۱۳۹۱). «عشایر، کوچ و اسکان: تحلیلی بر گزیدارهای توسعه جوامع عشایری». همایش ملی توسعه روستایی، رشت - دانشگاه گیلان.
۸. علی پور، ل. و حجت، ع. (۱۳۹۰). بازار عشایری چند کنارکردی: گامی در راستای پایداری زندگی عشایر کوچنده. فصلنامه روستا و توسعه، ۱۴ (۱): ۱۴۹-۱۷۲.
۹. نجفی، ب. (۱۳۸۳). «نقش عشایر در توسعه اقتصادی ایران». مجموعه مقالات همایش ملی ساماندهی عشایر ایران. تهران.
۱۰. یاسوری، م. و کشوری، ز. (۱۳۹۱). «بررسی تحولات اقتصادی خانوارهای عشایری قشقای، مورد مطالعه؛ طایفه اصلانلو». همایش ملی توسعه روستایی، رشت، دانشگاه گیلان.
۱۱. بیلاق چغاخور، . و محمودی، م. (۱۳۹۱). «راهبردهای توسعه جامعه عشایری استان خوزستان». مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی، ۲(۳۴): ۴۴۶-۶۳۷.
12. Bhandaari, P. (2013). Rural livelihood change? Household capital, community resources and livelihood transition. *Journal of Rural Studies*, 32: 126-136.
13. Bullock, B. S., Susie, J., (2004) An Analysis of Technology Use and Quality of Life in a Rural West Texas Community". University of Texas.
14. Diniz, F., Hoogstra-keiin, M. and Kok, K. 2013. Livelihood strategies in settlement projects in the Brazilian Amazon: Determining drivers and factors within the Agrarian Reform Program. *Journal of Rural Studies*, 32: 196-207.
15. Grgic, I., Žimbek, T., Tratnik, M., Markovina, J., Juracak, J., (2010). Quality of Life in Rural Croatia: To Stay or to Leave. *African Journal of Agricultural Research*, 5(8):653-660.
16. Mada, M. and Menza, M. (2015). Determinats of Rural livelihood diversification among small- scale producers the case of Kamba districtin Ethiopia. *Asian Journal of Research in Business Economics and Management*, 5(5): 52- 44.

Identifying strategies for developing and improving the livelihood of nomads in Ilam province

Vahid Mirzaeizadeh, Ali Mahdavi, Mohammad Salavarzizadeh

Abstract:

The present study was conducted with the general aim of identifying development strategies and improving livelihoods in the nomads of Ilam province. In this regard, 31 questionnaires of SWOT analysis were distributed and completed among the experts of the General Department of Nomadic Affairs of Ilam Province and the experts of the Rangeland Department of the General Department of Natural Resources and Watershed Management of Ilam Province.) And external factors (opportunity and threat) were identified so that the results obtained from the internal factors evaluation matrix showed that the final weighted score (internal factors of the nomads is 2.72. Based on these results, the final weighted score (weaknesses and points) Strengths were 0.93 and 1.79, respectively, which indicates the dominance of strengths over weaknesses, while based on weight score (final (external factors is 2.64, weight score) final) (opportunities and threats, respectively). 1.85 and 0.79, respectively, with the formation of the IE matrix, an aggressive strategy was achieved as the first strategy in the planning process for the development of nomads in Ilam province, which is based on internal strengths and opportunities of external factors. Therefore, measures appropriate to this strategy to improve the livelihood of nomads in the region of Ilam province were considered. It is recommended to identify strengths, weaknesses, opportunities and threats in any nomadic system with the participation of nomads and planners to improve their livelihoods and preserve this ancient community.

Keywords: nomads, SWOT, offensive strategy, Ilam province, livelihood improvement.